

Janusz Bujak

Ojciec Paul Watson : apostoł jedności Kościoła

Studia Theologica Varsaviensia 50/2, 189-205

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. JANUSZ BUJAK

OJCIEC PAUL WATTSON – APOSTOŁ JEDNOŚCI KOŚCIOŁA

Wszyscy interesujący się ekumenizmem wiedzą, że pomysłodawcą Tygodnia Modlitw o Jedność Chrześcijan jest Paul Wattson, którego ideę w późniejszym okresie przejął i rozszerzył francuski ksiądz Paul Couturier (1881-1953). Ojciec Wattson, który z anglikanizmu konwertował na katolicyzm, troszczył się przede wszystkim o powrót Kościoła anglikańskiego do wspólnoty z Rzymem. Uważał on również, że najlepszym rozwiązaniem byłoby „korporacyjne” przejście anglikanów do jedności ze Stolicą Apostolską, swego rodzaju unia podobna do tej, która miała miejsce w XVI i XVII wieku w przypadku grup wiernych prawosławnych. Idea ojca Wattsona realizuje się dziś dzięki konstytucji apostołskiej Benedykta XVI *Anglicanorum coetibus* z 4 listopada 2009 roku.

ŹRÓDŁA KONWERSJI: RUCH OKSFORDZKI I J.N. WATTSON

Paul Wattson urodził się 16 stycznia 1863 r. w Millington w Stanach Zjednoczonych, zmarł zaś w Graymoor 8 lutego 1940 r. Został ochrzczony w Kościele episkopalnym i otrzymał imię Lewis Thomas¹. Aby zrozumieć, dlaczego w pewnym momencie swego życia został rzymskim

¹ Por. *Paolo Wattson. Testimone della riconciliazione*, Bracia Atonement (red.), Centro Pro Unione, Roma 1969, s. 3.

katolikiem, trzeba cofnąć się kilkadziesiąt lat przed jego narodzinami, do okresu, w którym jego ojciec studiował teologię².

W 1833 r. w Oksfordzie w Anglii narodził tzw. Ruch Oksfordzki po tym, kiedy John Keble wygłosił kazanie, w którym podkreślił wartość tych elementów Kościoła, które zostały usunięte przez Reformację³. Szybko dołączyło do niego wiele innych osób, którym na sercu leżała duchowa odnowa anglikanizmu, m.in. J.H. Newman, późniejszy kardynał Kościoła katolickiego. Wspólnie zaczęli oni poszukiwać przyczyn braku żywotności Kościoła Anglii widocznego w tym czasie. Większość uznała, że powodem jest oderwanie się od katolickiej Tradycji Kościoła, do której należy wrócić. Członkowie Ruchu Oksfordzkiego za wyraz tej Tradycji uznawali siedem pierwszych Soborów powszechnych a do jej dziedziców zaliczali trzy wielkie rodziny chrześcijańskie: prawosławną, rzymsko-katolicką i anglikańską, które tworzyły, według nich, jedyny Kościół katolicki. Ruch oksfordzki był ostro atakowany przez zwolenników większej protestantyzacji Kościoła anglikańskiego; zwłaszcza po konwersji Newmana i wielu jego uczniów na katolicyzm ruch ten był oskarżany o krypto-romanizm⁴.

W 1843 roku idee Ruchu Oksfordzkiego dotarły do Stanów Zjednoczonych. Anglikańskie Seminarium Generalne w Nowym Jorku stało się

² Por. T. Cranny, *Father Paul and Christian Unity. An Anthology on Christian Reunion prepared from the Writings, Sermons and Addresses of Father Paul James Francis, S.A. (1863-1940)*, New York 1963, s. 261, gdzie Ojciec Paul pisze, że Opatrzności Bożej zajęło 75 lat by uczynić z niego katolika. Dodawał do swego wieku 25 lat mówiąc, że jego konwersja rozpoczęła się wraz z jego ojcem, który jednak nie poszedł dalej w swoich poszukiwaniach niż do High Church (Wysokiego Kościoła) w anglikanizmie. Właśnie ojcu przypisywał swoje zainteresowanie się katolicyzmem.

³ Por. Ch. Angell, Ch. La Fontaine, *Un profeta dell'unità. Padre Paolo Watson, S.A.*, Roma 1984, s. 14.

⁴ Na temat ruchu oksfordzkiego por. *Encyklopedia Kościoła*, t. II, red. F. L. Cross, E. A. Livingstone, Warszawa 2004, s. 376-377; E. Jarra, *Kardynał Jan Henryk Newman 1801-1845-1890*, Polska Misja Katolicka w Londynie 1945, s. 5 nn.; J. A. O'Brien SI, *Biografia. Kardynał Newman – nauczyciel z Oksfordu, dusza poszukująca prawdy*, w: J. H. Newman, *O krok bliżej... Medytacje*, Sandomierz 2008, s. 20 nn. Ojciec Paul Wattson podkreślał, że terminus ad quem Ruchu Oksfordzkiego był powrót „katolickiej reszty” w łonie anglikanizmu do wspólnoty ze Stolicą Apostolską. M.in. Ruchowi Oksfordzkiemu Ojciec Paul przypisywał swoją konwersję na katolicyzm, por. T. Cranny, *Father Paul and Christian Unity*, dz. cyt., s. 261, 305-309.

jednym z centrów Ruchu który, mimo trudności, szybko się rozwijał⁵. Do owego Seminarium uczęszczał również ojciec przyszłego założyciela Wspólnoty Atonement, Joseph Newton Wattson, który przygotowywał się do posługi duchownego w Kościele episkopalnym. Przełożeni Seminarium z wielką podejrzliwością przypatrywali się ideom Ruchu, które uważali za wyraźnie pro rzymskie. Zaczęły nawet krążyć pogłoski o obecności „jezuickich szpiegów” w Kolegium. Jedną z dwóch ofiar tej podejrzliwości stał się przez pomyłkę właśnie Joseph Newton Wattson, który został usunięty ze studiów w roku 1844 za rzekomy „papizm”⁶. Na wiele lat przyłgnęła do niego łatka „ukrytego jezuita”, utrudniając mu awans na wyższe stanowisko w Kościele episkopalnym. To jednak właśnie Ojciec zaszczerpił młodemu Lewisowi pragnienie założenia zgromadzenia. Opowiedział synowi, gdy ten miał 10 lat, o ojcu pauliście o nazwisku Walworth, znakomitym katolickim kaznodziei z Baltimore, którego spotkał. Twierdził, że Kościół episkopalny również potrzebuje zakonu kaznodziejskiego, takiego jak pauliści! To pragnienie pozostało w sercu L.Th. Wattsona zawsze żywe⁷.

REKTOR KOŚCIOŁA ŚW. JANA W KINGSTON (1986-1895)

Również L.Th. Wattson, tak jak jego ojciec, wstąpił do *General Theological Seminary* w Nowym Jorku, pod dwudziestu latami od wyrzucenia jego ojca za pro rzymskie sympatie. Mimo młodego wieku (23 lata) został ordynowany na duchownego anglikańskiego w roku 1886 i został rektorem kościoła św. Jana w Kingston w stanie Nowy Jork. Dał się poznać jako bardzo dobry kaznodzieja, pełen mocy i Ducha, szanowany i kochany przez swoich parafian. Dzięki swoim kazaniom stał się znany w Nowym Jorku i New Jersey, często zapraszano go jako mówcę. Był ceniony za swoją świętość, umiejętność przemawiania i przewodzenia,

⁵ Por. Ch. Angell, Ch. La Fontaine, *Un profeta dell'unità*, dz. cyt., s. 15-16.

⁶ Por. T. Cranny, *Father Paul and Christian Unity*, dz. cyt., s. 262.

⁷ Por. tamże, s. 21-24.

uprzejmość i dobroć, pisze Eleonore Villarrubia⁸. Jednocześnie jednak nie był typowym pastorem: nie ożenił się i prowadził tryb życia prawie monastyczny.

Jako rektor kościoła św. Jana od 1894 r. publikuje *The Pulpit of the Cross*, w którym wyjaśnia swoim parafianom tematy takie jak: doktryna o realnej obecności, ostatnie namaszczenie, przebaczenie grzechów, ofiara Mszy, konieczność jedności Kościoła. Uczył teorii „gałęzi”, właściwej dla „Wysokiego Kościoła”: Kościół Chrystusowy to dziś trzy gałęzie, rzymska, grecka i anglikańska, które razem stanowią jeden Kościół⁹.

W STRONĘ WSPÓLNOTY ATONEMENT

Najważniejszy moment podczas pracy w Kingston miał miejsce 9 czerwca 1893 r. Pragnienie zasiane w dzieciństwie przez ojca L. Th. Wattsona, by założyć religijną wspólnotę, stawało się coraz mocniejsze. Wattson poszukiwał właściwej nazwy dla swego przyszłego zgromadzenia, związanej z Męką i Śmiercią Chrystusa, nieużywanej dotąd ani przez anglikanów ani przez katolików. Ale tygodnie i miesiące studiów i modlitw nie przyniosły rozwiązania¹⁰.

Pewnego dnia Wattson przeczytał krótkie opowiadanie o życiu św. Franciszka z Asyżu. Uderzył go sposób, w jaki Biedaczyna z Asyżu szukał woli Bożej: otworzył Pismo Święte trzy razy na cześć Trójcy Świętej, aby znaleźć teksty, na których oparłby się jego nowy ruch. Także ojciec Wattson zastosował tę metodę.

W siódmą niedzielę po Zesłaniu Ducha Świętego, 9 czerwca, o 9 rano, po odprawionym nabożeństwie, ojciec Wattson wziął Pismo Święte uży-

⁸ Por. E. Villarrubia, *Father Paul of Graymoor: Founder of the Society of the Atonement and Father of the Church Unity Octave*, <http://catholicism.org/father-paul-of-graymoor-founder-of-the-society-of-the-atonement-and-father-of-the-church-unity-octave.html> (17.02.12).

⁹ Por. Ch. AngeIl, Ch. La Fontaine, *Un profeta dell'unità*, dz. cyt., s. 26.

¹⁰ Por. tamże, s. 28; T. Cranny, *Father Paul Apostle of Unity. Brief Study of the Unity Vocation of Father Paul James Francis, S.A. Founder of the Society of the Atonement and Originator of the Unity Octave*, New York 1965, s. 21.

wane podczas głoszenia Słowa Bożego, ukląkł przed ołtarzem, pomodlił się i otworzył świętą księgę. Natrafił na J 7,37-39 – obietnica Ducha Świętego. Ojciec Wattson nie widział w tym tekście odpowiedzi na swoje pytania, nie znalazł w nim imienia dla swojej przyszłej wspólnoty¹¹.

Otworzył drugi raz na Rz 5,11, tam jego wzrok spoczął na słowie *Atonement* – pojednanie, które przemówiło do niego. To było imię, o które się modlił. Postanowił, że jego wspólnota będzie się nazywać Wspólnota Pojednania – *Society of the Atonement*.

Trzeci raz otworzył Pismo Święte na 1 Kor 11,23-29 – opis ustanowienia Eucharystii¹².

Ojciec Wattson zapisał te trzy teksty pod następującymi tytułami: 1) Jezus obiecuje Ducha Świętego; 2) Tajemnica Pojednania (*Atonement*) i 3) Ofiara Pojednania (*Atoning Sacrifice*). Później odczytał je w kluczu trzech ślubów: ubóstwa, czystości i posłuszeństwa: 1) Kto jest pełny radości ducha tak bardzo jak Biedaczyna z Asyżu? Dzieci Pojednania są jak ich Seraficki Ojciec, porzucają bogactwa materialne, aby obfitować w dobra duchowe; 2) Posłuszeństwo aż po śmierć krzyżową, 3) Czystość w chrześcijańskim rozumieniu jest czymś więcej niż dziewictwo. To święta miłość do boskiego Oblubieńca, obecnego w Najświętszym Sakramencie.

Siódma niedziela po Zesłaniu Ducha Świętego stanie się Niedzielą Pojednania albo Świętem Pojednania dla Braci i Sióstr z Graymoor, natomiast 9 czerwca stanie się świętem Naszej Pani od Pojednania, na pamiątkę otrzymania przez Założyciela wspólnoty trzech najważniejszych tekstów, które stały się fundamentem życia duchowego nowego zrodzenia¹³.

29 września 1895 roku L.Th. Wattson opuszcza parafię w Kingston i wyrusza do Omaha w stanie Nebraska, gdzie został zaproszony do

¹¹ Por. T. Cranny, *Father Paul and Christian Unity*, dz. cyt., s. 264.

¹² Por. Tamże, 271-273, list do siostry Lurany z 1897 roku, w którym opisuje całe wydarzenie i jego sens.

¹³ Por. T. Cranny, *Father Paul Apostle of Unity*, dz. cyt., s. 21-24; E. Villarrubia, *Father Paul of Graymoor*; dz. cyt.; Franciscan Friars and Sisters of the Atonement Centennial, http://www.pro.urbe.it/fra-fri/i_fra.html (17.02.12)

przewodniczenia wspólnocie „Associate Mission” do której należeli anglikańscy duchowni¹⁴. Wattson miał nadzieję, że grupa ta będzie zaczątkiem jego Wspólnoty Pojednania. Przez trzy lata pełnił funkcję przełożonego. Tam właśnie, po długim okresie modlitwy i studium, 4 lipca 1898 roku doszedł do przekonania, że Papież jest Wikariuszem Chrystusa. W tej sytuacji stwierdził, że powinien zrezygnować z funkcji przełożonego wspólnoty. Nie opuszczały go jednak wątpliwości i pytania: gdzie jest prawdziwy Kościół? Czy powinien „pójść do Rzymu”, czy pozostać w Kościele anglikańskim?

SPOTKANIE Z LURANĄ WHITE

Od wydarzenia z 9 czerwca 1893 roku musiało minąć siedem lat, zanim powstała Wspólnota Braci i Sióstr Atonement. W planach Bożej Opatrzności potrzebna była kobieta jako katalizator powstania Wspólnoty, którą okazała się być Lurana White, nowicjuszka episkopalnej wspólnoty zakonnej Dzieciątka Jezus z Albany, w stanie Nowy Jork. Wiosną 1897 roku napisała ona list do Ojca Wattsona. Nie znała go osobiście, ale wiedziała, że jest zwolennikiem „bardzo wysokiego Kościoła” (*very High Church*), tzn. popiera ryt i nauczanie katolickie już od czasów, gdy był rektorem kościoła św. Jana w Kingston. W liście siostra Lurana pisała o swoim pragnieniu wstąpienia do wspólnoty religijnej, której członkowie składaliby śluby ubóstwa i żyliby w duchu franciszkańskim. Zapytała Ojca Wattsona, czy nie zna jakiejś wspólnoty, która w regule miałaby ślub ubóstwa. W liście z 31 maja 1897 roku Wattson odpowiedział, że niestety nie wie, czy istnieje taka wspólnota religijna.

Pytanie White i odpowiedź Wattsona były początkiem długiej korespondencji, w której oboje pisali o pragnieniach ich serc. Ojciec Wattson podzielił się pragnieniem założenia Wspólnoty Atonement, której celem byłaby jedność chrześcijan i działalność misyjna. Panna White pisała o swojej miłości do św. Franciszka z Asyżu i o głębokim pragnie-

¹⁴ Por. T. Cranny, *Father Paul and Christian Unity*, dz. cyt., s. 265, gdzie Ojciec Wattson pisze, przechodząc z parafii do wspólnoty Associate Mission, zamienił pensję ze 100 dolarów na miesiąc na 15.

niu życia zgodnie ze ślubem ubóstwa. Stopniowo doświadczyli tego, co Lurana White określiła jako „jedność w Bożym powołaniu”, co oznaczało także pragnienie założenia nowej wspólnoty w ramach Kościoła episkopalnego¹⁵.

Dla L. Wattsona, także pod wpływem korespondencji z Luraną White, św. Franciszek stawał się coraz większym ideałem i wzorem. On, jak Biedaczyna z Asyżu, także nie posiadał niczego: ani pozycji w swoim Kościele, ani pieniędzy, ani mieszkania. Złożył również prywatny ślub, że nigdy nie dotknie pieniędzy.

3 października 1898 roku, w wigilię wspomnienia św. Franciszka z Asyżu, Ojciec Wattson przybył do domu rodzinnego Lurany White w Wirwick. Tego samego wieczora zaplanowali założenie Wspólnoty Atonement. Jednak Ojca Wattsona wciąż nie opuszczały wątpliwości co do sensowności założenia wspólnoty. Na zakończenie trzech dni skupienia otworzył Nowy Testament na Hbr 6, gdzie mowa jest o zawarciu przymierza Boga z Abrahamem. Uznał ten tekst za potwierdzenie Bożej woli co do założenia wspólnoty. Było to 7 października 1898 roku, w święto Matki Bożej Różańcowej, w dniu, który później będzie obchodzony we wspólnocie jako Dzień Przymierza. Wattson i White podarowali sobie krucyfiksy, które symbolizowały całkowite ofiarowanie siebie Bogu w perspektywie założenia Wspólnoty Atonement¹⁶.

GRAYMOOR

Jako miejsce powstania Wspólnoty Lurana zasugerowała opuszczony kościółek św. Jana w okolicy zwanej Graymoor. 15 października 1898 roku Lurana osiedliła się w zrujnowanej farmie blisko kościoła. Począt-

¹⁵ Por. Franciscan Friars and Sisters of the Atonement Centennial, http://www.pro.urbe.it/fra-fri/i_fрати.html (17.02.12); T. Cranny, *Father Paul Apostle of Unity*, dz. cyt., s. 28-29; E. Villarrubia, *Mother Lurana, Foundress of the Sisters of the Atonement*, <http://catholicism.org/mother-lurana-foundress-of-the-sisters-of-the-atonement.html> (17.02.12).

¹⁶ Por. T. Cranny, *Father Paul Apostle of Unity*, dz. cyt., s. 27-30; Ch. Angell, Ch. La Fontaine, *Un profeta dell'unità*, dz. cyt., s. 35-41; Franciscan Friars and Sisters of the Atonement Centennial, http://www.pro.urbe.it/fra-fri/i_fрати.html (17.02.12).

ki Wspólnoty Atonement były zatem podobne do pierwszych kroków św. Franciszka, który usłyszał od Chrystusa słowa: „Idź i napraw mój Kościół, który upada”. Data 15 października 1898 roku jest uznawana przez Siostry i Braci Atonement za dzień powstania Wspólnoty.

W następnym roku, po odbyciu nowicjatu w episkopalnym zakonie Krzyża Świętego, 3 października 1899 roku, Ojciec Wattson przybył do Graymoor i zamieszkał w starym baraku który nazwał „Pałacem Pani Biedy”. 25 stycznia 1900 roku nałożył zakonny habit, a 27 maja złożył śluby i przyjął imię Paweł Jakub, później dołączył jeszcze imię Franciszek¹⁷.

ANGLIKANIE WIERNI PAPIEŻOWI

Graymoor stało się miejscem odwiedzanym przez anglikanów, ponieważ franiszkanizm miał swoich oddanych zwolenników w Kościele episkopalnym. Entuzjazm trwał jednak tylko do czasu, kiedy w 1901 roku Ojciec Paul zaczął wyjaśniać im swoje stanowisko w kwestii prymatu Papieża. Stwierdził on, że z Pisma Świętego, Ojców i historii Kościoła wynika jasno, że papieństwo jest rzeczywiście pochodzenia boskiego, dlatego *Ecclesia Anglicana* powinna poddać się na nowo autorytetowi Stolicy Apostolskiej tak, jak było to do czasów Henryka VIII. Anglikańscy goście ojca Wattsona, słysząc to, byli wstrząśnięci i nigdy już nie wracali do Graymoor¹⁸.

28 października 1900 roku, w święto świętych apostołów Szymona i Judy Tadeusza ojciec Paweł oficjalnie zobowiązał członków Wspólnoty Atonement do przyjęcia dogmatów o nieomyślności Papieża i akceptacji autorytetu Stolicy Apostolskiej. Swoje poglądy głosił publicznie na ulicach Brooklinu w Nowym Jorku, naprzeciw kościoła episkopalnego, o czym donosił dziennik *The Brooklyn Citizen*, cytując jego słowa: „Snem wariata można nazwać marzenia człowieka o jedności Kościoła

¹⁷ Por. T. Cranny, *Father Paul Apostle of Unity*, dz. cyt., s. 30-34; Ch. Angell, Ch. La Fontaine, *Un profeta dell'unità*, dz. cyt., s. 43-49; Franciscan Friars and Sisters of the Atonement Centennial, http://www.pro.urbe.it/fra-fri/i_frafi.html (17.02.12).

¹⁸ Por. T. Cranny, *Father Paul and Christian Unity*, dz. cyt., s. 266-267.

bez widzialnej głowy. Jeśli każda parafia musi mieć swego proboszcza, każda diecezja biskupa, każda prowincja arcybiskupa, jak mógłby cały katolicki świat istnieć jako owczarnia, nie mając nad sobą najwyższego pasterza? Czy zatem Boski Założyciel Kościoła katolickiego przewidział w jego pierwotnej strukturze kogoś, kto byłby jego widzialną głową i pasterzem Jego owczarni, by karmił Jego owce zdrową doktryną i strzegł jej przed wilkami herezji? Wspólnota Pojednania wierzy, że Chrystus to uczynił, kiedy powiedział do Piotra, «pierwszy» (Mt 10,2) pośród Apostołów, «Ty jesteś Piotr, i na tej skale zbuduję mój Kościół i bramy piekielne go nie przemogą. I dam tobie klucze królestwa niebieskiego (tzn. Kościoła katolickiego) i cokolwiek zwiążesz na ziemi, będzie związane w niebie, i cokolwiek rozwiążesz na ziemi, będzie rozwiązane w niebie». Wspólnota wierzy też, że Stolicą Piotra jest po dziś dzień miasto Rzym oraz że Leon XIII, rzymski Papież zasiadający na tronie Piotra, jest Wikariuszem Jezusa Chrystusa i z woli Bożej pasterzem całej owczarni Chrystusa. To oznacza, że jedność Kościoła może zostać osiągnięta tylko wtedy, gdy wszyscy biskupi świata uznają przewodnictwo Biskupa Rzymu jako następcy św. Piotra i pojednają się z nim”.

Ojciec Wattson zażądał od członków Wspólnoty by przyrzekli trzy rzeczy: lojalność wobec Kościoła anglikańskiego, ofiarowanie swego życia dla pracy na rzecz jedności chrześcijan, uznanie, że centrum tej jedności znajduje się w Rzymie, u tronu św. Piotra.

Mimo protestów jakie wywołały poglądy Ojca Wattsona, 10 września 1901 roku został poproszony o wygłoszenie kazania w kościele Trójcy Świętej w Greenport w Long Island, w którym powiedział, że brak sukcesów misyjnych wynika z podziałów wśród chrześcijan. Podział ten dyskredytuje chrześcijan w oczach tych, którym głosi się Ewangelię i jest przeciwny prośbie Jezusa wyrażonej w 17. rozdziale Ewangelii według św. Jana: „aby świat uwierzył”. Wattson stwierdził, że tak jak Piotr uzdrowił chromego żebraka w świątyni jerozolimskiej, podobnie dziś Papież, Wikariusz Chrystusa, widzialna głowa Kościoła, może uczynić cud ponownego zjednoczenia chrześcijan. Wtedy, po zjednoczeniu z Rzymem, od którego Henryk i Elżbieta Tudor odłączyli lud

angielski, rasa anglosaska miałyby siłę misyjną nie do pokonania, największą w świecie chrześcijańskim, mogłyby nawrócić świat¹⁹.

Kazanie zostało przerwane, a skutkiem tego wydarzenia było zamknięcie prawie wszystkich kościołów anglikańskich przed Ojcem Wattsonem. Ten jednak się nie poddawał. Ponieważ nie miał możliwości głosić swoich poglądów o konieczności powrotu anglikanów do jedności z Rzymem żywym słowem, 2 lutego 1903 roku, w święto Matki Bożej Gromniczej, zaczął wydawać miesięcznik *The Lamp*. W zakończeniu artykułu wstępnego do pierwszego numeru pisma ojciec Wattson stwierdził, że Kościół anglikański nie jest tym samym Kościołem, który istniał w Anglii przez dziewięć stuleci przed Henrykiem VIII, i jeśli obecnie ktoś oskarża Wspólnotę Atonement o brak lojalności z powodu wiary w Papieża, należy mu przypomnieć, że jednym z największych przyjaciół Kościoła Anglii był Wikariusz Chrystusa i Najwyższy Pasterz Kościoła katolickiego. Dowodzi tego fakt, że św. Augustyn, pierwszy arcybiskup Canterbury, został wysłany do Anglii wraz z czterdziestoma towarzyszami przez papieża. Z tego powodu, podkreślał Ojciec Paul, odrzuca uznanie arcybiskupa Cranmera i Henryka VIII i raczej byłby gotowy pójść do celi z sir Tomaszem More i biskupem Fisherem niż zaprzeczyłby, że Biskup Rzymu jest następcą św. Piotra i głową Kościoła katolickiego²⁰.

O celach pisma tak pisał: „Świeca gromniczna...oświeca pierwszy numer pisma *The Lamp*. Zapaliliśmy ją jako świadectwo starożytnej wiary, tak jak była ona rozumiana przez Kościół angielski, zanim pewien król w grzechu oddzielił go od Centrum jedności. Wierzymy, że nasz Pan pragnie, abyśmy nie tylko się modlili ale także działali na rzecz jedności: i zamiast podkreślać różnicę pomiędzy nami i Rzymem, powinniśmy je minimalizować i w ten sposób przygotować drogę dla pokoju, którego, jako chrześcijanie, wszyscy gorąco pragniemy”.

Takie podejście nie oznaczało jednak, że Ojciec Wattson i Matka Lurana myśleli o przejściu na katolicyzm. Przeciwnie, w tamtym czasie

¹⁹ Por. tamże, s. 267; Ch. Angell, Ch. La Fontaine, *Un profeta dell'unità*, dz. cyt., s. 9-13.

²⁰ Por. T. C r a n n y, *Father Paul Apostle of Unity*, dz. cyt., s. 41-43.

pragnęli trwać w Kościele anglikańskim, by przygotowywać go na powrót do jedności z Rzymem. Sami zresztą uważali się za katolików, tyle że anglikańskich, zgodnie z „teorią gałęzi” - *branch theory*²¹.

Potwierdzeniem poglądów Ojca Wattsona w tym względzie, była wydana wraz z angielskim duchownym, Spencerem Jonsem, książka pod tytułem *Książę Apostołów*, w której, sami nie będąc jeszcze w jedności z Papieżem, nawoływali anglikanów do powrotu do Rzymu jako całości, korporacyjnie. Obaj anglikańscy duchowni uważali, że indywidualne konwersje do Kościoła katolickiego należy zastąpić przejściem całych grup. Głosili konieczność przejścia na katolicyzm całego anglikanizmu, który mógłby zostać potraktowany jako osobny ryt, z zachowaniem własnej liturgii i dyscypliny, tak jak to się stało wcześniej z niektórymi grupami schizmatyckimi²².

Wydanie książki było w dużej mierze zasługą siostry Lurany, która była główną autorką pierwszego rozdziału. Książka przyczyniła się wielu konwersji do Kościoła katolickiego. Nie katolicy często określali ją jako „najlepsze wyjaśnienie” kwestii papieżstwa i traktowali ją jak przewodnik w ich podróży do Kościoła Chrystusa. Angielski dominikanin ojciec Vincent McNabb w recenzji książki napisał, że nie zawiera ona nowych, nieznanych treści, ale ważnie jest nie tyle, co zostało w niej powiedziane, ale kto to powiedział²³.

OKTAWA NA RZECZ JEDNOŚCI KOŚCIOŁA

Najbardziej trwale dzieło ojca Wattsona – poza Wspólnotą Atonement – zostało powołane do życia w 1908 roku. Była to Oktawa, osiem dni pomiędzy 18 i 25 stycznia, w celu uproszenia ponownego zjednoczenia chrześcijan i nawrócenia niewierzących. Znaczące, że 21 miesię-

²¹ Por. Franciscan Friars and Sisters of the Atonement Centennial, http://www.pro.urbe.it/fra-fri/i_fрати.html (17.02.12).

²² Por. T. Canny, *Father Paul and Christian Unity*, dz. cyt., s. 69-70.

²³ Por. tamże, s. 34-46; Ch. Angell, Ch. La Fontaine, *Un profeta dell'unità*, dz. cyt., s. 53-61; Franciscan Friars and Sisters of the Atonement Centennial, http://www.pro.urbe.it/fra-fri/i_fрати.html (17.02.12).

cy po pierwszych obchodach Oktawy, założyciel Graymoor i jego towarzysze zostali włączeni do Kościoła katolickiego.

Do zainicjowania Oktawy doszło dzięki podpowiedzi Spencera Jonasa, który zapytał listownie Ojca Wattsona, czy widziałby sens jednego dnia w roku poświęconego modlitwie i kazaniu na temat roli papieżstwa w Kościele. Spencer uważał, że dobry byłby dzień 29 czerwca. 30 listopada 1907 roku Ojciec Paul odpisał, że może lepiej byłoby przeznaczyć cały tydzień na modlitwę o jedność Kościoła, rozpoczynając go 18 stycznia, w święto Katedry św. Piotra i kończąc w święto nawrócenia św. Pawła? Nie czekając na odpowiedź Spencera, Ojciec Paul napisał listy do księży i świeckich, przyjaciół Graymoor, zarówno katolików jak anglikanów, zapraszając ich do uczestnictwa w Oktawie modlitw o jedność chrześcijan, na co pozytywnie odpowiedziało ponad 2000 tysięcy osób. Takie były początki Tygodnia Modlitw o Jedność Chrześcijan²⁴.

Intencje na każdy dzień Oktawy Wattson ułożył po raz pierwszy na rok 1913:

18 stycznia: o jedność wszystkich chrześcijan w Kościele

19 stycznia: za naszych odłączonych braci wschodnich

20 stycznia: za anglikanów

21 stycznia: za chrześcijan w Europie

22 stycznia: za chrześcijan w Ameryce

23 stycznia: o duchową odnowę katolików

24 stycznia: za Żydów

25 stycznia: o rozwój Kościoła we wszystkich krajach lub za chrześcijan z własnego kraju²⁵.

²⁴ Por. Franciscan Friars and Sisters of the Atonement Centennial, http://www.pro.urbe.it/fra-fri/i_fрати.html (17.02.12).

²⁵ Por. T. Cranny, *Father Paul Apostle of Unity*, dz. cyt., s. 51-54; Ch. Angell, Ch. La Fontaine, *Un profeta dell'unità*, dz. cyt., s. 73-74 gdzie czytamy, że pierwszym, który myślał o modlitwie o jedność chrześcijan, był ojciec Ignacy Spencer, nawrócony z anglikanizmu na katolicyzm, który w 1840 roku zaproponował Puseyowi i Newmanowi stworzenie Unii Modlitwy o Jedność, jednak bezskutecznie. Kolejna nieudana próba to rok 1857, następnie w roku 1893 Papież Leon XIII zachęcał wiernych do odmawiania różańca w intencji jedności chrześcijan, w 1895 roku wprowadził nowennę przed Zesłaniem Ducha Świętego w intencji jedności wszystkich chrześcijan w Kościele katolickim przy Stolicy Piotrowej.

Papież Pius X pobłogosławił inicjatywę Oktawy o Jedność 27 grudnia 1909 roku, Benedykt XV natomiast potwierdził jej wartość w liście apostolskim *Romanorum Pontificum* z 25 lutego 1916 roku, w którym rozszerzał Oktawę na cały Kościół. W 1923 roku wzięły udział w modlitwach o jedność chrześcijan takie kraje jak: Stany Zjednoczone, Indie, Czechosłowacja, Anglia, Norwegia, Unia Południowej Afryki, Hiszpania, Chiny, Węgry, Szkocja, Włochy, Palestyna, Irak, Rumunia, Alaska, Irlandia, Zachodnie Indie Holenderskie, Belgia, Jugosławia, Niemcy, Turcja, Kanada, Grecja, Holandia, Francja, Litwa, Arabia. Po śmierci Ojca Paula Wattsona Oktawa stała się w Kościele obowiązkową praktyką²⁶.

W JEDNOŚCI Z PIOTREM

W maju 1909 roku ojciec Wattson odbył rozmowę ze swoim angikańskim przełożonym, biskupem Frederickiem Josephem Kinsmanem z Delaware, w której podzielił się swoją wizją jedności a zarazem wątpliwościami: czy jako anglikanin, może trwać w jedności z Rzymem? Co powinien uczynić? Biskup Kinsman odpowiedział w liście, że znając jego poglądy, jedynym możliwym rozwiązaniem jest przejście ojca Paula do Kościoła rzymskokatolickiego. Obecny stan zawieszenia, wierności obu Kościołom, jest na dłuższą metę nie do utrzymania. Ze względu na pokój umysłu i dla większej skuteczności jego pracy radzi mu, aby nie próbować trwania w podwójnej lojalności.

Umocniony tą podpowiedzią ojciec Paul, za radą delegata apostolskiego w Waszyngtonie abpa Diomedea Falconio, 19 sierpnia kieruje do Rzymu pismo z prośbą o przyjęcie do Kościoła katolickiego Wspólnoty Atonement jako całości. 7 października, w święto Matki Bożej Różańcowej, które jest również świętem Przymierza we Wspólnocie, przyszła odpowiedź od Stolicy Apostolskiej, zezwalająca na przyjęcie obu gałęzi, męskiej i żeńskiej, do wspólnoty z Kościołem, co stało się 30 października 1909 roku. Tego dnia około dwudziestu pięciu osób: Ojciec

²⁶ Por. T. C r a n n y, *Father Paul Apostle of Unity*, dz. cyt., s. 66-75.

Paul i Matka Lurana, wraz z innym bratem i dwiema siostrami z Atonement, dwóch nowicjuszy i dziesięciu świeckich, zostali włączeni do Kościoła katolickiego. Ich wyznanie wiary przyjął biskup Joseph Conroy, Wikariusz Generalny diecezji Ogdensburg, jako osobisty przedstawiciel arcybiskupa Johna Farleya. Wspólnota otrzymała pozwolenie zachowania ich dotychczasowej nazwy i habitów oraz celu jej istnienia, jakim była jedność chrześcijan, oraz możliwość publikacji miesięcznika *The Lamp*. Po raz pierwszy od czasów reformacji miało miejsce korporacyjne przyłączenie do Kościoła katolickiego²⁷.

Ojciec Paul podkreślał niezwykle charakter Wspólnoty Atonement, która narodziła się poza Kościołem katolickim, ale od samych swoich początków wszyscy jej członkowie zachowywali wiarę katolicką i lojalność wobec Stolicy Apostolskiej (co przejawiało się m.in. w płaceniu od 1901 roku tzw. Świętopietrza). W Rz 5,19 Ojciec Paul znalazł jeszcze inne wyjaśnienie obecnej sytuacji: „Albowiem jak przez nieposłuszeństwo jednego człowieka wszyscy stali się grzesznikami, tak przez posłuszeństwo Jednego wszyscy staną się sprawiedliwymi”. Rozumiał on to w taki sposób, że przez nieposłuszeństwo jednego, czyli króla Henryka VIII, cały naród zbuntował się przeciw Stolicy Apostolskiej, ale przez posłuszeństwo innego człowieka – Johna H. Newmana – coraz więcej anglikanów wraca pod jurysdykcję Wikariusza Chrystusa²⁸.

²⁷ Por. tamże, s. 57-59; Franciscan Friars and Sisters of the Atonement Centennial, http://www.pro.urbe.it/fra-fri/i_fрати.html (17.02.12); T. Cranny, *Father Paul and Christian Unity*, dz. cyt., s. 268-269. Ojciec Paul z satysfakcją zauważał, że za ich przykładem poszły inne, liczniejsze niż jego wspólnoty religijne, takie jak benedyktyni z Caldey Isle, benedyktynki z klasztoru św. Brygidy w Milford Haven. Jednocześnie Ojciec Paul jasno mówił, że jego pragnieniem jest przejście wszystkich anglikanów to jedności ze Stolicą Apostolską w tym lub kolejnym pokoleniu, ale jego wspólnota antycypuje już teraz powrót do domu „katolickiej reszty”.

²⁸ Por. T. Cranny, *Father Paul and Christian Unity*, dz. cyt., s. 269-270. Dziś Bracia i Siostry Atonement zaangażowani są w różne dzieła na rzecz jedności chrześcijan i misji w różnych częściach świata. Włączają się w promocję Tygodnia Modlitw o Jedność Chrześcijan, prowadzą Centra Ekumeniczne i biblioteki w Rzymie i Londynie. W Graymoor istnieje Instytut Ekumeniczny i Międzyreligijny, wydawany jest miesięcznik „Ecumenical Trends”.

Strony internetowe Centrum Ekumenicznego w Rzymie: <http://www.pro.urbe.it/document/site-map.html>; Instytutu Ekumenicznego i Międzyreligijnego w Graymoor <http://www.pro.urbe.it/document/site-map.html>

ZAKOŃCZENIE

Jako podsumowanie życia Ojca Paula Wattsona mogą posłużyć słowa z książki zawierającej antologię jego tekstów na temat chrześcijańskiej jedności: „W sercu ojca Paula miłość do Chrystusa i do Kościoła były czymś jednym. Wraz ze św. Joanną d’Arc mógłby powiedzieć: „Jezus i Kościół to jedno”. Dla nich obu: dla Słowa Wcielonego i Jego przedłużenia – Mistycznego Ciała, założyciel Graymoor poświęcił wszystkie siły swego serca i umysłu. Nieprzerwanie służył Chrystusowi i Jego Kościołowi, pragnąc zaprowadzić dusze będące poza Jedną Owczarnią do tej niezniszczalnej jedności, którą posiada Kościół dzięki jedności z Boskim Zbawicielem”²⁹. „O św. Janie Bosko mówiono, że po Eucharystii i Matce Bożej najbardziej kochał Papieża. To samo można powiedzieć o Ojcu Paulu z Graymoor, który kochał Ojca Świętego, Wikariusza Chrystusa, szczególnie mocno, i to na długo zanim został katolikiem”³⁰.

KALENDARIUM ŻYCIA OJCA PAULA WATTSONA (1863-1940)

1863 – 16 stycznia, w Millington urodził się Lewis Thomas Wattson

1882 – wstępuje do General Theological Seminary w Nowym Jorku

1885 – 30 maja, wyświęcony na diakona w Kościele episkopalnym, po pięciu miesiącach posługi w kościele św. Jakuba w Port Deposit przeniesiony do kościoła św. Jana w Kingston

1886 – wyświęcony na prezbitera w Kościele episkopalnym

1895 – wyjazd od Omaha w stanie Nebraska, gdzie obejmuje posługę przełożonego wspólnoty Associate Mission

www.geii.org/index.html; Franciscan Friars of the Atonement http://www.atonement-friars.org/our_missions_and_ministries/parishes.html; The Franciscan Sisters of the Atonement <http://www.graymoor.org/main.html>.

²⁹ T. Cranny, *Father Paul and Christian Unity*, dz. cyt., s. 1.

³⁰ Tamże, s. 35.

1898 – informuje biskupa o rezygnacji z pełnienia posługi w Omaha z powodu osiągnięcia pewności co do prawdziwości prymatu Papieża. 3-7 października spotkanie z Luraną White w Warwick, podczas którego zgodzili się co do konieczności założenia wspólnoty o nazwie *Atonement*. 15 grudnia siostra Lurana wyjeżdża do Graymoor, co uznaje się za oficjalny początek Wspólnoty.

1899 – Ojciec Wattson przyjeżdża do Graymoor i zamieszkuje w „Pałacu Pani Biedy”

1900 – 15 stycznia przyjmuje habit w kaplicy Matki Bożej Anielskiej, 27 stycznia składa śluby jako brat zgromadzenia Atonement. 28 października ogłasza, że Wspólnota Atonement akceptuje dogmat o nieomyślności Papieża a zarazem chce pozostać lojalnym członkiem Wspólnoty anglikańskiej

1901 – od lipca do września głosi na ulicach Brooklynu kazania w których podkreśla, że dla protestantyzmu jedynym ratunkiem jest „unia z Rzymem”

1903 – 2 lutego, w święto Ofiarowania Pańskiego – Matki Bożej Gromnicznej, wychodzi pierwszy numer miesięcznika *The Lamp*

1907 – wraz z duchownym anglikańskim Spencerem Jonsem publikuje książkę *Prince of the Apostles* (Książę Apostołów) o prymacie Papieża

1908 – 18-25 stycznia, pierwsza Oktawa modlitw o jedność chrześcijan

1909 – 30 października Wspólnota Atonement zostaje przyjęta „korporacyjnie”, jako całość, do Kościoła katolickiego, 10 listopada została włączona do zakonu franciszkańskiego. 27 grudnia dzieło Oktawy zostało pobłogosławione przez św. Piusa X

1910 – 16 czerwca Ojciec Wattson zostaje wyświęcony na kapłana katolickiego

1916 – 25 luty, Oktawa zostaje zaaprobowana przez Papieża Benedykta XV w liście apostołskim *Romanorum Pontificum*

1935 – 15 kwietnia umiera Matka Lurana White

1940 – 8 luty umiera Ojciec Paul Wattson³¹

Summary

The aim of this article is to remind about Fr. Paul Wattson (1863-1940) who is the one of the most important protagonist of the contemporary ecumenical movement. He was the initiator of the Prayer Week for the Christians unity that is taken annually between 18 and 25 January. He is also a founder of Atonement Society, known also as the Friars and Sisters of the Atonement or Graymoor Friars and Sisters. It is a community where its members pray and work for the unity of disciple of Christ. Fr. Paul Wattson was a man whose love of Christ and the devotion to the Church were in unity.

³¹ Por. T. Cranny, *Father Paul Apostle of Unity*, dz. cyt., 113-116.